țară ce a fost supus romanizării pentru cunoașterea de ansamblu a istoriei și a firii românilor de peste tot. Dar ca să cunoască aceste trăsături, profesorul Plopșor a pornit să le caute și în creația populară. Dorind să realizeze cît mai mult și cît mai repede, a pornit la strîngerea folclorului cu graba căutătorilor de aur. Dar cum această muncă titanică nu poate fi realizată de unul singur, lipsit de egoism, Plopșor a avut ideea unei activități organizate, colective, după un plan bine gîndit, cu o finalitate precisă. În toamna anului 1926 a început o bogată corespondență cu toți folcloriștii olteni în vederea creării unei asociații a acestora care, la sugestia sa, se va numi *Tovărășia folcloriștilor Olteni*. Astfel, în zilele de 3 și 4 ianuarie 1927 s-au întîlnit în casa mai vîrstnicului Teodor Bălășel, la Ștefănești-Vîlcea, cei ce aveau să statornicească asociația. Cei nouă semnatari ai unui *legămînt* au fost : Teodor Bălășel, ales și „cîrmuitor", G. F. Ciaușanu, N. I. Dumitrașcu, Costică Ciobanu-Pleniță, I. I. Buligan de la Gorj, C. S. Nicolăescu-Plopșor, G. G. Fierăscu, Ion N. Popescu și G. N. Dumitrescu-Bistrița. La propunerea aceluiași Plopșor s-a redactat un *legămînt* și s-a hotărît tipărirea unei reviste în care să se publice numai folclor cules din Oltenia, numită extrem de sugestiv „Suflet oltenesc". Apariția ei trebuia să aibă loc la Plenița unde se găsea pe atunci ca profesor fondatorul ei. Scopul constituirii *Tovărășiei* și al tipăririi revistei îl aflăm din *Legămînt* : „*Pentru adunarea, rînduirea și darea la iveală a folclorului oltenesc, precum și pentru cercetarea și punerea lui în legătură cu tot ce cunoaște știința folcloristică, punem temelie unei tovărășii folcloristice*".

Dar această hotărîre a rămas doar pentru Plopșor. Revista a apărut numai un singur an (1927). În numărul de pe noiembrie-decembrie, număr format numai cu material comunicat de fondator, găsim notată, sub semnătura N. Plopșor, situația revistei : „Nemaiavînd nici sprijin bănesc de la unii tovarăși, subiscălitul a trebuit să duc din greu, mai mult de jumătate din cheltuiala tovărășiei". A fost — de fapt — ultimul număr al revistei. Dorința sa de a se culege cît mai mult, de a se organiza o arhivă de folclor a eșuat. Ideea o va relua însă mai tîrziu, cînd, în cadrul Muzeului Olteniei, a inițiat crearea unei arhive de folclor. Din diferite motive nici acest gînd nu a putut fi dus pînă la capăt.

În 1943 un alt apel, semnat alături de Plopșor și de către G. F. Ciaușanu, anunța înființarea la Craiova a unei Filiale a Institutului de folclor și etnografie de la Sibiu. În formularea lui Plopșor, găsim această invitație: „*Cu frățească dragoste Vă poftim în calitatea D-voastră de cărturar, oltean și folclorist la ședința de constituire a Comitetului și a orînduirii muncii în acest institut, ce va avea loc în ziua de vineri 1 oct. 1943, orele 10 dimineața*".

Atunci cînd pentru încurajarea tinerelor talente scriitoricești din Oltenia cît și pentru scoaterea la lumină a unor lucrări mai vechi ca acel *Cronograf* al lui Dionisie Eclesiarhul și *Amintirile Polcovnicului Solomon*, N. Plopșor a înființat colecția „Pămînt și suflet oltenesc", nu a pierdut din vedere nici creația folclorică, publicînd și deosebit de valoroasa baladă populară *Mistriceanu*.

Preocupările sale pentru folclorul oltenesc nu l-au părăsit niciodată. Cînd în 1966, conducerea Academiei Republicii Socialiste România, al cărei membru corespondent era, i-a încredințat fondarea primei instituții academice la Craiova, *Centrul de istorie, filologie și etnografie*, profesorul Plopșor a materializat din nou vechile sale gînduri. S-a creat un sector de etnografie și folclor și odată cu acesta și o arhivă de folclor.

Prin activitatea sa de culegător și editor al folclorului oltenesc, cît și prin rolul său de animator al vieții folcloristice din această parte a țării, profesorul Plopșor rămîne unul dintre marii noștri folcloriști.

CONCEPȚIA ANTROPOLOGICĂ ÎN CERCETAREA TRECUTULUI LA C. S. NICOLĂESCU-PLOPȘOR

dr. DARDU NICOLĂESCU-PLOPȘOR

La toate aducerile aminte prilejuite de comemorări, după datină, obiceiul spune că e de cuviință să surprinzi, în cîteva rînduri, cîteva gînduri despre omul, viața, munca, înfăptuirile și plănuirile premergătoare pe mai departe ce va să fie împlinite de următori, după trecerea din lume a personalității omagiate.

În fața tuturora ce se vor apleca asupra acestor rînduri, și în fața lui, îmi revine greaua cinste să-l prezint pe C. S. Nicolăescu-Plopșor, în tot ce am izbutit să cuprind și să deslușesc, din gînduri, din fapte, din vorba spusă, ori cuvîntul nerostit dar plin de înțeles pentru mine abia acum în urmă. Să-l prezint pe măsura puterii mele de a-l fi cunoscut și de a-l fi înțeles ca ucenic în tainele cercetării trecutului, cutezînd să desprind un mănunchi de izvoade și alesături din urzeala și năvădeala țesăturilor istorice, măiestrite de el și aduse la lumina și îndemîna cunoașterii cu strădanie, străruință și osteneală, de la vîrsta de 15 ani și pînă în clipa din urmă, pe măsura puterilor unei vieți de om, în înfruntare îndelungă cu împotrivirea vremurilor trecute, de nepăsare, lipsă de înțelegere, de interes și sprijin oficial, dar mai cu osebire, pe cele mai dragi și mai pline de nădejdi, înfăptuite sub soarele vremurilor noi de luminoase împliniri depline pe toate tărîmurile de viață și muncă slobodă și prosperă, de propășire a tot neamul românesc. Să cutez în fața lui și a tuturor cetitorilor acestor rînduri, să desprind din șiragul de izvoade și alesături pe cele mai vrednice de amintire și cele îndrumătoare pe drumul de aici înainte al căutărilor, și care mi-au dat mie, ucenicului în tainele cercetării trecutului, un înțeles al gîndurilor, al concepției antropologice a dascălului. Căci C. S. Nicolăescu-Plopșor mi-a fost și-mi va rămîne pe mai departe, pînă la împlinirea zăbovirii mele, nu numai drag părinte, ci și statornic dascăl și călăuză.

Semne de întrebare cu nedumerire, la începutul primilor mei pași, dincolo, pe meleagurile de viață ale străbunilor, stăruiau pînă ce prindeau a statornici, cu vremea, semne de hotar și de lumină care înseninau tot mai mult zarea greu de cuprins a întinderii fără margini limpezi, de-a lungul unei durate nemăsurate încă, a marii taine : începutul dintîi al devenirii naturii ca om, obîrșia spiței neamului omenesc, cu toate cele cîte ne-au fost date cu putință să aflăm din viața și munca trudnică și fără preget ale stră-strămoșilor noștri îndepărtați, în silința lor — răstimp de 20 000 de veacuri — spre o fire și o înfățișare ca ale noastre, cei de astăzi.

Rodul gîndurilor și al faptelor sale, împlinit în lucrarea lor laolaltă, a sămănat în ogorul cunoașterii mele și al tuturor celor care l-au cunoscut și au trudit alături de el, tot ceea ce a fost de trebuință înțelesului cît mai deplin al vieții omului din cele mai afunde adîncuri ale vremii : geografie, geologie, paleontologie, climatologie, ecologie,

https://biblioteca-digitala.ro

etnologie, etologie, într-un cuvînt, o cunoaştere antropologică.

Geografie, dar nu geografie fizică, ci o geografie umană preistorică în care să poţi vedea şi înţelege faptele terestre rezultate din activitatea omului, în năzuinţa lui, şi numai a lui, încă de la început, de a nu se supune sau mulţumi doar, ca restul celorlalte vieţuitoare, cu o simplă adaptare la natură. Din nesupunere s-a zămislit cea dintîi unealtă şi armă de temut a tuturor timpurilor — gîndirea — care a făcut să încolţească în curînd conştiinţa, încît, tot ce făcea omul, şi cînd greşea, neştiutor fiind şi neavînd de la cine învăţa decît de la el şi de la ai lui, tot observînd şi încercînd, toate începură a avea un sens, un rost, totul era făcut intenţionat, conştient şi nu la întîmplare sau din instinct ca mai înainte, la premergătorii neamului omenesc.

Vremea văzîndu-şi nestingherită de drumul său, faptele terestre, cu toate mărturiile de viaţă şi muncă omenească, s-au adunat straturi, straturi, osebite de la o epocă la alta după măsura puterii minţii, a iscusinţei şi a numărului oamenilor din fiecare ţinut de vieţuire ; în înlănţuirea lor s-au constituit stratele vîrstei geologice a spiţei umane — cuaternarul sau antropozoicul — păstrînd în fiecare tot ce a fost mai de seamă şi a băgat în seamă omul, cu îndemînarea, îndeletnicirile şi deprinderile lui de viaţă, dobîndite în nesupunerea sa la condiţiile de trai, schimbătoare după locuri şi după climă şi osebite de cele din vremuri de mai înainte ca şi cele din vremurile de mai apoi. O geologie a vîrstelor istoriei neamului omenesc, alcătuită din tot atîtea straturi cîte epoci s-au succedat şi tot atîtea geografii umane preistorice.

În curgerea vremii, timpul şi-a măsurat durata în faptele de viaţă şi de muncă, în rămăşiţele unor plante şi animale şi în mărturiile schimbărilor de climă păstrate cu grijă de natura înconjurătoare şi la îndemîna căutătorilor de taine ale trecutului.

Dar căutarea lor, doar pentru a fi date la iveală şi descrise, şi *constatarea* asemănărilor sau deosebirilor de la o epocă la alta sau între două ori mai multe comunităţi umane, sînt doar o etapă de lucru şi, de cele mai multe ori, ea se încheie aici. Văzute însă în perspectiva istorică a raporturilor şi corelaţiilor multiple şi complexe, ecologice, etnologice şi etologice, aceleaşi mărturii dau un înţeles faptelor constatate care pot acum să vorbească, *să explice* originea însăşi a asemănărilor sau deosebirilor, procesele istorice de dezvoltare, îngăduind astfel o *cunoaştere antropologică*.

Cum i-a fost cu putinţă lui C. S. Nicolăescu-Plopşor o asemenea cuprindere ? Înţelesul mi s-a limpezit într-un tîrziu, abia acum în anii din urmă cînd, ajuns la răspîntia unor gînduri, am făcut popas la umbra aducerilor aminte. Este vorba — cît de simplă şi de săracă ne este uneori rostirea în putinţa ei şi a noastră de a spune şi de a cuprinde în spusa noastră acele lucruri, momente şi ocazii care dau viaţă şi plămădesc şi desăvîrşesc necontenit întreaga noastră personalitate, încît fiecare este altul, este el însuşi, în felul său, în necontenita alcătuire şi devenire, de la răsăritul şi pînă la apusul lui din viaţă — este vorba de pregătirea sa, de instruirea şi ucenicia sa alături de marii dascăli de care a avut parte la Facultatea de litere şi filozofie din Bucureşti, secţia istorie şi geografie. Fără a nedreptăţi cumva memoria vrednică de cinstire şi amintire a vreunuia dintre profesori şi îndrumători dintre care pe unii îi ştiu, dar nu într-atît încît să pot spune că îi cunosc, voi aminti doar pe cei care reveneau mai cu stăruinţă din frămîntatul gîndului cînd se ivea ocazia : Vasile Pârvan şi Simion Mehedinţi.

Amîndoi, mari gînditori, înainte de toate, cu o putere de pătrundere şi de cuprindere, fiecare în felul lui şi în domeniul preocupărilor sale, dincolo de durata prea scurt măsurată a unei vieţi de om. Unul, istoric, arheolog, dar nu un „vînător de amănunte şi descrieri, cu care să rînduiască istoria universală şi preistoria în sertare şi sertăraşe, ca la spiţerie" cum se exprima Nicolae Iorga, şi el unul dintre marii dascăli ai lui C. S. Nicolăescu-Plopşor. Întîi de toate, Vasile Pârvan gîndea, înţelegea şi încerca să explice preistoria Daciei, într-o lumină antropologică, pentru a nu spune pe deplin, o concepţie antropologică.

Celălalt maestru, Simion Mehedinţi, nu se oprea la geografia fizică. El căuta să facă înţeleasă geografia prin faptele de cultură *„în lupta neadormită de adaptare zilnică a omului la ţinutul în care trăieşte"*.

Ceea ce a înţeles şi a deprins C. S. Nicolăescu-Plopşor mai osebit de la marii săi dascăli — alături de Simion Mehedinţi, Vasile Pârvan şi Nicolae Iorga fiind drept să-i numim şi pe Dimitrie Onciul şi Gheorghe Murnu — a fost, am putea spune, alcătuirea unei metode de gîndire antropologică. Să vezi faptele de istorie nu strict la faţa locului de descoperire, ci în spaţiu, pe toată întinderea desfăşurării şi dezvoltării lor, în toată complexitatea, implicaţiile şi devenirea proceselor istorice. Iar spaţiului să-i afli durata, intensitatea şi complexitatea stăruinţelor umane căci aşa cum scria C. S. Nicolăescu-Plopşor, *„demografia este o meteorologie a populaţiilor care trebue permanent consultată", nu numai pentru cunoaşterea posibilităţilor şi nevoilor de perspectivă*, necesare întocmirii programelor de dezvoltare, astăzi, ci şi pentru a înţelege şi a putea explica particularităţile caracteristice dezvoltării istorice a fiecărei populaţii preistorice. Şi cum spaţiul şi timpul sînt cele două coordonate în care se desfăşoară orice proces istoric, la dimensiunile fundamentale ale mărimii, structurii şi dinamicii demografice a populaţiilor respective, metoda de gîndire antropologică o regăsim la C. S. Nicolăescu-Plopşor nu numai în lucrările de arheologie, istorie sau geografie, ci şi în cele privind problemele de ecologie, etnologie, etologie, încît, deşi nu a spus-o răspicat, nu a arătat cum o vede, cum o înţelege el, putem vorbi totuşi de o concepţie antropologică în opera lui.

E de ajuns să amintim metoda de gîndire şi de lucru care a condus la previziunea ştiinţifică a descoperirii **culturii de prund,** pe Valea Dîrjovului în 1958 şi a prepaleoliticului în 1960 la **Bugiuleşti—Tetoiu,** amîndouă fiind situate în prima zonă de interes antropogenetic precizată cu această metodă la care ne-am referit. Dintre acestea, descoperirile de la Bugiuleşti coboară începuturile istoriei României pînă la vîrsta de 1,8—2 milioane de ani.

Alcătuirea colectivelor grupurilor de cercetări complexe de la Bicaz, şi cu deosebire cel de la Porţile de Fier, ilustrează şi ele o concepţie antropologică, nu numai prin ramurile şi domeniile specializate de cercetare, cît mai ales, accentul deosebit pe care-l punea în acţiunile de integrare a rezultatelor obţinute.

Să mai amintim, în încheiere şi Centrul de ştiinţe sociale al Academiei R. S. România de la Craiova, întemeiat pe o concepţie antropologică, cu o structură care să corespundă, nu ca schemă — istorie-arheologie, etnografie-folclor, limbă, literatură şi artă —, ci ca problematică, marilor urgenţe de cercetare a permanenţelor şi a continuităţii, nu de la părăsirea Daciei de către administraţia romană, ci din preistorie, de la cele mai bătrîne şi trainice rădăcini. Pe temeiul unor asemenea urgenţe a fost cerută, înţeleasă şi aprobată înfiinţarea Centrului de la Craiova. Cu toată răspunderea în faţa istoriei trecute şi viitoare pe care o reclamă şi o impune ritmul transformărilor sociale profunde ce se înfăptuiesc conform programului de edificare şi dezvoltare multilaterală a patriei noastre, înfiinţarea Centrului de ştiinţe sociale de la Craiova constituie un exemplu şi un îndemn la însuşirea unei concepţii antropologice, dacă vrem să nu greşim.

În sfîrşit, toate domeniile de activitate, de la cercetarea în sine la organizarea cercetării, pe care le-am amintit, sînt, în ultimă analiză, capitole specializate ale cuprinzătoarei ştiinţe a omului, antropologia.

O concepţie antropologică în întreaga operă a lui C. S. Nicolăescu-Plopşor înseamnă o carte de gîndire, de îndemnuri şi îndrumare în viaţa istorică a tuturor, la care sîntem datori să participăm fiecare, deliberat, conştient. Cartea este deschisă. Atît am învăţat să înţeleg pînă acum pentru a supune spre ascultare cetitorului, în rîndurile de faţă. Mai am însă multe de aflat, de înţeles şi de învăţat de la dascăl, cît mai am timp. Dar nu numai eu.

https://biblioteca-digitala.ro